

Whisky around the clock

TEKST EN FOTO'S: FERNAND DACQUIN

Zaterdagochtend in de haven van het Schotse Troon, net boven Prestwick in de Firth of Clyde. Het Nederlands tallship *Thalassa* ligt rustig te wachten op zijn nieuwe gasten: vier Duitsers, zes Belgen, twee Oostenrijkers die in Ierland wonen en acht Nederlanders. Ze hebben allen slechts één doel: nader kennis maken met whisky en met de distilleerderijen op de eilanden. Behalve Kees van de Gried misschien, want die kocht in zijn hele leven nog niet eens één fles whisky. Hij wil genieten van het zeilen. Sinds gisteren zijn reeds aan boord: Johan Ivens, Diageo brandambassador voor België en Alex Moens, gerenommeerd klokkenexpert. Wat komt die erbij doen?

De *Thalassa* is een barkentijn. Het werd in 1980 gebouwd als visserstrawler om vijftien jaar later omgebouwd te worden tot deze sierlijke driemaster. Het schip is 47 meter lang en de masten reiken 35 meter hoog. Met een zeiloppervlak van zo'n achthonderd vierkante meter haalt de *Thalassa* gemakkelijk acht knopen en als de wind het aflat, kunnen twee krachtige motoren inspringen. Het schip kan dertig passagiers ontvangen in vijftien tweepersoonshutten, met eigen douche.

Eigenaar en kapitein Jacob Jan Dam staat op heel wat reizen zelf aan het roer. De vierkoppige bemanning (verkeerd woord: er zijn ook twee jongedames bij) rekent op de spierkracht van de passagiers als de zeilen gehesen worden.

Omdat een zeilreis afhankelijk is van weer en wind, ligt de route nooit vooraf helemaal vast en kan een geplande reis onderweg wijzigen.

Twee keer per jaar staat de reis in het teken van whisky en neemt de *Thalassa* niet enkel een uitgebreide whiskybar mee aan boord, maar zet er ook nog een meertalige whiskyexpert bij.

ONZE ZEILREIS: DUBBEL DOEL

We vertrekken morgen, 18 mei, voor een weekje zeilen tussen de whiskyeilanden van de Binnen-Hebriden. Het wordt echt maar zeilen als we de wind als bondgenoot krijgen. Maar er zit meer dan zeilen en whisky in deze reis. We nemen namelijk de 'Grasshopper' mee. Oh, wacht even.

Precies driehonderd jaar geleden bouwde de Brit John Harisson zijn eerste uurwerk. Hij was geen uurwerkmaker, maar een zeer ervaren houthbewerker. Hij zou veertig jaar later de wereld open maken voor het reizen. Dank zij zijn 'Grasshopper'.

Waar was dat ding goed voor?

SMOKING BUFFALO EN MAC BOLLE'S?

In België wordt whisky vaak aan sportfeesten gekoppeld. De spelers van voetbalploeg KAA Gent en hun supporters dragen al decennia lang de bijnaam Buffalo's! In de tribunes tref je dan ook bij elke wedstrijd, enthousiaste blauw-wit aanhangers aan, en vaak dragen ze een weelderige indianen hoofdtooi in de clubkleuren. Deze Smoking Buffalo komt jaarlijks in een nieuwe versie terug. Vorig jaar een 'teaspooned' Laphroaig, deze keer een single Ledaig. Een deel van de opbrengst wordt geschonken aan een sociaal doel. Mac Bolle's moet het dan van wielrennen hebben.

Het draait allemaal rond de legendarische Karel van Wijnendaale, die in 1961 overleed. Karel was de pionier van de Vlaamse sportjournalistiek. Hij stichtte niet enkel de sportkrant SportWereld (nu Het Nieuwsblad), maar is tevens de geestelijke vader van de Ronde van Vlaanderen, de mooiste koers in Vlaanderen.

Hij trok ooit met zijn renners, de Flandriens, naar de USA om er aan wedstrijden deel te nemen. Zijn renners waren zoveel beter dan de Amerikanen dat hij hen opdracht gaf traag te rijden en te wachten op zijn signaal om door te gaan. Telkens ze aan hem voorbijreden riepen ze 'Ma'k bollen?' ('Mag ik doorrijden?', in het West-Vlaamse dialect). De Amerikanen dachten dat Karel MacBolle heette en noemden hem dan ook zo. De stap naar deze heerlijke Mac Bolle's whisky is dan ook snel gezet.

LENGTEGRAAD

Tot in de achttiende eeuw zaten zeelui opgezadeld met een enorm probleem. Sinds eeuwen wisten ze hoe ze met behulp van de sterren konden bepalen op welke breedtegraad ze zich bevonden, hoever boven of onder de evenaar. Maar er was echter geen enkele betrouwbare manier om te berekenen op welke lengtegraad ze waren, hoe ver ten westen of oosten van Londen. Schepen verdwaalden, voeren de verkeerde richting uit, vergingen, en dat kostte het leven aan duizenden zeelui.

Het is nochtans simpel... tenminste als men weet hoe laat het ter plaatse is én hoe laat het op datzelfde moment is in Londen. Elk uur verschil tussen jouw plaats en Londen betekent 15 graden west of oost. Probleem: tot 1700 was niemand erin geslaagd een klok te maken die op zee perfect bleef doorlopen en aangeven hoe laat het in Londen was. Luchtdruk- en temperatuurverschillen en de bewegingen van het

Alex Moens en zijn Grasshopper

schip waren de spelbrekers. De regering loofde een premie uit van 20.000 pond (nu zo'n 2,3 miljoen euro) voor wie zo'n klok kon ontwerpen.

En daar verschijnt John Harisson op het toneel, hij wijdde er zijn hele leven aan. Zijn eerste klok, de 'Grasshopper', wordt officieel de 'H1' genoemd. De klok, zo groot als een wasmachine, staat nu in Greenwich. Men nam de H1 mee op een reis naar Lissabon en de klok deed het behoorlijk, maar de foutenmarge vond men nog te groot.

Hij zou er nog drie betere maken H2, H3 en H4. Zijn H4 deed het perfect op zee en zorgde er voor dat hij de premie uiteindelijk ontving.

Georgie Crawford
van Lagavulin en Alex

COMITTI MAAKT EEN KOPIE

De beroemde Londense uurwerkmakers Comitti ontwierpen onlangs een prachtige nieuwe klok, die precies werkt volgens het principe van Harisson's eerste zeeklok H1. Een heel stuk kleiner, weliswaar, maar even glimmend als de oude. Maar zou die nieuwe klok het wel doen op zee? We kregen van Comitti deze peperdure nieuwe 'Grasshopper' mee aan boord. Alex, die alles weet over klokken en ook heel veel over whisky, bevestigde de klok stevig in de bar (waarom daar precies werd nooit duidelijk) en de zeiltocht kon beginnen. Met een dubbel doel: bij enkele whisky's, lekker na-gaan of de klok het op de oceaan wil doen.

UIT MIJN 'LOGBOEK'

Zaterdag 18 mei

Alex Moens, een bekende Belgische klokkenmaker, whiskykenner en begeleider van de 'Grasshopper', monteerde de klok ankervast bij de bar (de beste plaats, zei hij) en kon die rustig afstellen. Iedereen intussen aan boord. Met een Cardhu en een Talisker maken we kennis.

De whisky's werden geselecteerd en aan boord besproken door Alex Moens (voorzitter Flemish Malt Whisky Society), Johan Ivens (Brand Ambassador Diageo Belgium) en Fernand Dacquin.

Thalassa whiskyreizen 2014

Data: 17-24 mei en 24-31 mei 2014.

Op de tweede reis worden meerdere dagen op Islay ingelast, omwille van het jaarlijks Islay Whisky Festival. De reizen vertrekken en eindigen steeds in Troon, een haven ten noorden van het Schotse Prestwick (Ayrshire). Meer info bij: Zeilvloot Hollands Glorie (Rotterdam) op 0031 10 415 66 00 en op www.tallshipthalassa.nl

Zondag 19 mei

Vanmorgen dan uit Troon vertrokken naar het zuiden, richting Islay. Geen vleugje wind, dus alles op motor, het schip blijft mooi rechtop en dus tijd zat om aan het schip te wennen en voor overzicht van het programma bij twee whisky's. Aankomst in Port Ellen (Islay) in de late namiddag. Na het diner een eerste whiskyproeverij. Een leuke lijst:

- Bladnoch 1991 (The Bonding Dram)
- Clynelish 1995 (Càrn Mòr)
- Mortlach 1989 (The Daily Drams)
- Smoking Buffalo 4 2005 (een Ledaig, WIB),
- Mac Bolle's (een Bowmore 1997 van WIB)
- Ardbeg Uigeadail (Official Release).

Alle whisky's konden op zeer positieve reacties rekenen (we koppelden er geen quoteringen aan vast), behalve de 22-jarige Mortlach, die duidelijk te lang in het vat bleef en daar een mufte plankengeur en -smaak aan overhield.

Maandag 20 mei

Een dagje aan wal. Eerst een uitzonderlijk bezoek aan de Diageo mouterij die zo goed als alle distilleerderijen op het eiland van gemoute gerst voorziet. Uitzonderlijk omdat normaal geen bezoekers toegelaten worden. De whiskyfanaten in de groep zijn in hun nopjes. Daarna een elitebezoek aan Lagavulin distilleerderij waar Georgie Crawford, de enige vrouwelijke manager op Islay, zorgt voor een schitterende rondleiding en in een rijpingsmagazijn vier vaten opent om te proeven, waaronder een dertigjarige Lagavulin in sherryvat.

Dinsdag 21 mei

Na ontbijt varen we het eiland rond naar de nauwe engte tussen Islay en Jura voor een bezoek aan de Coal Ila distilleerderij. De wind is aangewakkerd en maakt het mogelijk om onder zeil te gaan. Alle razeilen worden opengetrokken, de muur zoals dat heet, ook de stagzeilen en de binnen- en buitenkluivers staan bol. Je leert wat termen bij als je meetrekt aan een van die touwen uit dat kluwen. De Thalassa gaat na een drietal uur voor anker en de dinghy brengt ons aan wal. Na de rondleiding bij Coal Ila werden een aantal oudere flessen bovengedaald voor een verrassende proeverij.

Woensdag 22 mei

Zes uur 's morgens. Het ophalen van het anker wekt iedereen. We gaan meteen onder zeil. Intussen maakt scheepskok David in het kombuis het ontbijt klaar, niet van de poes op een schip dat behoorlijk schuin gaat liggen, want we halen snel 8,6 knopen. Op de brug verneemt men dat harde winden tot zeven Beaufort verwacht worden voor de komende nacht. Maar tegen de middag zitten we bij zes Beaufort. Het schip gaat sterk overhangen, David gaat ongewild wat meer kwistig om met de whisky in zijn saus. Om 14.00 uur rukt de wind nog harder en hellen we twintig graden naar stuurboord. Golven van twee meter hoog. Kapitein Steie beslist om te gaan schuilen in de veilige haven van Campbeltown op Kintyre. Geen probleem,

want daar is de Springbank distilleerderij. En daar is het morgen festival. We vergeten dus ons gepland bezoek aan Ierland, Bushmills en de Giant Causeway.

EN DE KLOK?

Die deed het tot vandaag perfect, maar het overhellen van meer dan twintig graden naar stuurboord werd het prachtige ding te veel. Alex Moens blijft er kalm bij: 'Harrison's klok hing in een cardan ophanging, zoals bij een scheepskompas, en dat ving de bewegingen van het schip grotendeels op. Onze Grasshopper zat vastgeklonken aan de mast. Vandaar.'

Donderdag 23 en vrijdag 24 mei

Twee warme en heerlijke zeedagen met een bezoek aan Springbank en Arran (waar Kees van de Gried zijn eerste fles whisky kocht) worden afgesloten met een kapiteinsdiner, ook al moet je dat iets meer in zeeltaal dan in cruissetaal interpreteren. En met 'The Battle'!

THE BATTLE: IERLAND-SCHOTLAND

Deze keer is het ieder voor zich om uit te maken welke de lekkerste is van deze 'gekoppelde' whisky's: Eerste proeverij: Greenore 8 jaar Official Release tegen Auchentoshan Valinch 2008!

Tweede reeks: Tyrconnell 10Y Port Finish tegen Glenmorangie Quinta Ruban 12Y

Laatste koppel: Connemara Official Release tegen Ledaig 2005 Càrn Mòr

Na heel wat over en weer gepraat krijgen de Ierse whiskey's 23 stemmen, de Schotse... evenveel.

Dan maar een vierde koppel bovengehaald: Redbreast 12Y single pot still tegen Tomatin Legacy.

Weer fifty-fifty.

Dan maar grijpen naar de ultieme vraag: welke is de beste van de acht?

Die prijs werd uiteindelijk met negen tegen vijf stemmen toegekend aan de Glenmorangie Quinta Ruban... maar zoals altijd in de whiskywereld had ook hier weer iedereen gelijk!

(advertentie)

THE WISE MAN OF BALVENIE

The Malt Master, Balvenie Distillery (No. 5 in a series of 5)

SINGLE MALT SCOTCH WHISKY

Handcrafted at

THE BALVENIE®

Distillery & Bottlers
SCOTLAND

The
HANDCRAFTED SINGLE MALT

Our Malt Master, David Stewart, has over 45 years of experience handcrafting the finest malt whiskies. He is the guardian of all the skills and traditions required to preserve the distinctive, layered taste of The Balvenie.

Rare crafts create rare whisky.
Explore more at www.thebalvenie.com

Ginies, maar drink met mate